

PERSKÁ ZAHRADA (2. část)

Dr. R. MIRCHI

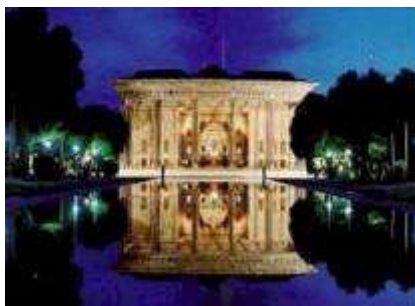
Čím se tedy vyznačuje perská zahrada a čím se liší od jiných zahrad?

Říká se, že Bůh byl prvním zahradníkem, ale když člověk převzal jeho zahradnické břemeno, odvážil se nejenom vzdorovat přírodě, ale přetvořil ji a dal jí život pomocí zavodnění, rozdělením vzácné a životodárné vody štědrým zásahem ruky. Uspořádání a život těmto zahradám dala proudící voda, která je jejich průvodním jevem. Zachytávaná voda, přiváděná často ze vzdálených hor, důmyslně vyrovnávaná tlakem dvou plynoucích proudů, se řine proudem z centrální nádrže. Vytváří tak perskou zahradu a modeluje její vzhled. Perská zahrada je především příběhem vody tekoucí skrz obytné sídlo až ke svému konci.

Co je dokonalé ve staré Persii tak jako v antice je ta skutečnost, že v souladu s technikou se vše řídí přísným plánem a přesným geometrickým rozvržením. Perští zahradníci byli architekti tak jako byli mnohem později Francouzi a ostatní evropští stavitelé v klasickém období. Přesto pracovali ve velmi rozdílném prostředí. Západní zahrady představují boj s okolní bujnou přírodou, kde jsou stromy a keře přesně prostorově tvarovány, zatímco perské zahrady se stavějí na odpor proti všudypřítomnému nepříznivému klimatu.

Zahrady jsou protikladné a zároveň podobné jedna druhé v tom, že vyjadřují touhu člověka ošidit a vědomě přetvářet nedostatky svého prostředí. Jejich zánik, ať pomalý nebo rychlý, se také řídí opačným způsobem. Každý ustupuje svou vlastní cestou. Opuštěné zahrady na západě zarůstají ostružiním, jsou přemoženy křovinami a jsou oděny do smutku. V nynějším Íránu jsou opuštěné a zapomenuté zahrady zasypány pískem a obráceny v prach - do mrtvého světa bez života.

Čehel Sotún (Chehel-Sotun), Esfahán:

Zahrada Čehel Sotún (Zahrada čtyřiceti sloupů) za své existence uchvátila srdce mnoha návštěvníků nejen v době své slávy, ale i v současnosti. Během doby se ukázalo, že záměr stavitele, který chtěl zvýšit působivost stavby jejím odrazem ve velkém podlouhlém bazénu jako v zrcadle nejen

pohledem zvenku na palác, ale i pohledem z paláce ven přes bazén, který odrážel noční oblohu s hvězdami aniž by bylo nutno pohlédnout vzhůru, byl stoprocentně vyplněn.

Britský historik umění Robert Byron ve své knize "The Road to Oxiana" popsal výjimečnost této zahrady.

Báge Eram - zahrada s krásným bazénem před rezidencí, navržená známým šírázským architektem

19.stol. a postavená na základech starého domu. Zahrada byla zdrojem inspirace k projektování dalších podobných perských zahrad. Zvláštnost této zahrady spočívá v různorodosti velkého množství cypřišových stromů. Cypřiše a stromy jidáše vytvářejí v zahradě Báge Eram neformální barevné kontrasty.

Tato zahrada byla obnovena na zbytcích safíjovského parku kolem r. 1867 Ali Mohammadem Qavámem a byly v ní prokopány nové studny pro zavlažování. V současné době zaujímá plochu kolem třiceti akrů, tj. asi 120 tisíc metrů čtverečních. Tato zahrada se řadí k

typickým perským zahradám s rozmanitou florou.

Nikdo neví, která z legend o ní je pravdivá. Byla vybudována přinejmenším již koncem osmnáctého století při trvalém sídle guvernérů. Je vodní zahradou s umělým jezerem o rozloze 700 stop čtverečních, vybudovaným navýšením umělých teras, které jsou osázeny topoly a vrbami. Jezero se jeví jako vyvýšené nad okolní krajinou.

Farmánije (Farmanieh):

Jeden z největších sídelních parků v Teheránu, z konce 19.století, nyní rezidenční sídlo Italské ambasády.

Hezár-Džaríb (Hezar-Jarib), Esfahán:

Rytina z konce 17.stol., ukazující pohled na zahradu spatřenou Chardinem. Zahrada byla vytvořena šáhem Abbásem. Hezár-Džaríb byl umístěn na konci zahrady

Tádž Mahal (Taj Mahal), Indie:

Tádž Mahal, počítaný mezi divy světa, je vyvrcholením vlivu perské architektury a zahradnictví. Jeho výstavba započala roku 1631 a byla dokončena roku 1653. Hlavním architektem byl Ísá Chán (Isa Khan), který si vzal za předlohu ke stavbě zahrady návrh ze svého rodného kraje, Širázu v Íránu. Pod jeho vedením pracovalo na 20 tisíc různých řemeslníků z celé oblasti Středního východu a hlavně jeho rodáci.

Podle dobového plánu zahrady se dá vyvodit plánování zahrad podle perských tradic - hlavní centrální bazén, od něhož se na čtyři světové strany rozbíhají vodní kanály s nespočtými fontánkami. Celá zahrada je rozdělena jako obvykle na čtyři samostatné kvadranty, které jsou jednotlivě rozděleny opět na čtyři menší plochy. Plochy zahrady jsou osázeny širázskými cypřiši, které dovolují čistý pohled ze všech stran na mauzoleum z bílého mramoru.

V blízkosti Tádž Mahalu se nachází zahrada, nazvaná "Perská zahrada", v níž je umístěna hrobka Mírzy Ghijásbeka (Mirza Ghiyas Bek), který byl vezírem a předsedou vlády, a zároveň tchánem císaře Džáhángíra (Jehangir).

Letecký pohled na fantastickou imaginární zahradu z 19.stol. v Máhánu v Kermánu. Tento "pozemský ráj" je chráněn vysokými zdmi od okolí, které je pusté a prázdné, kam až oko dohlédne.

Šáh Abbás I. založil nádhernou alej mezi lety 1596-97. Alej vede z oblasti známé jako Hezár Džaríb (Tisíce akrů) směrem na jih do širokého náměstí blízko paláce Čehel Sotún, a křížuje most Síose Pol. Doslovně název znamená "Čtyři zahrady" a tím se myslí čtyři velké parky, které byly protknyty cestou. Centrální chodník byl původně vodním korytem a chodník podél něj vedl mezi dvojitou řadou platanů. Asfaltová cesta na druhé straně byla původně květinovými záhony v centru rezervace.

Dnes je alej životní tepnou města.

Maurská zahrada (Moorish) - Španělsko

Perský vliv se dá pozorovat na zahradě Moorish v Granadě v jižním Španělsku. Takových zahrad, uplatňujících perský vliv, se dá ve Španělsku nalézt více.

Terminologie:

- Badgir - větrný komín
- Bág - zahrada
- Čahár - čtyři
- Čahár bág - čtyři zahrady
- Čenar - platan
- Qanat - studna, podzemní zavodňovací kanál

- Pardis - ráj
- Sarv - cypřiš

Literatura

1. The Persian Garden : Echoes of Paradise, Khansari Mehdi, (Mage Publishers, 1998), ISBN: 0934211469
2. Earthly Paradise: Gardens and Courtyard in Islam by Jonas Lehrman (Univ.of California Press, 1980)
3. Gardens of Paradise: The History and Design of the Great Islamic Gardens by John Brookes (New Amsterdam Books, 1989)
4. Paradise as a Garden in Persia and Mughal India by Elizabeth Moynihan (George Braziller, 1979)
5. Persian Gardens and Garden Pavilions by Donald Wilber, Elisabeth B. MacDougall (Dumbarton Oaks, 1979) ISBN: 0884020827
6. Plants and Gardens of Persian, Mughal and Turkish Art by Norah Titley (British Library, 1977)
7. The Oxford Companion to Gardens edited by Geoffrey Jellicoe, et al (Oxford Univ. Press, 1986)
8. The gardens of Mughul India. By Crowe, S., and S. Haywood, (London, Thames and Hudson 1972)
9. Philosophy of Persian garden design: The Sufi tradition. By Shirvani, H. Landscape Journal 1985. 4(1):23-30.